

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Член на Международната асоциация на съдиите (МАС)
Член на Европейската асоциация на съдиите (ЕАС)
Член на Европейски магистрати за демокрация и свободи (МЕДЕЛ)
София 1000, ул. Пиротска 7, ет.5, тел 0879686841
e.mail: office@judgesbg.org
web: <http://www.judgesbg.org>

ДО

44 НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Копие:

ДО ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Уважаеми народни представители и

членове на Висшия съдебен съвет,

С тревога отбелязваме, че изминаха над четири месеца от изтичането на мандата на инспекторите от Инспектората към ВСС (14.3.2020 г.) и повече от три месеца от изтичането на мандата на главния инспектор (9.4.2020 г.) от същия конституционно установен орган. Съгласно чл. 44, ал. 1 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) Народното събрание (НС) избира главен инспектор и инспектори не по-рано от 6 месеца и не по-късно от два месеца преди изтичането на техния мандат. Към настоящия момент НС не е изпълнило това свое законово задължение и дори не е започнала процедурата по отправяне на предложения за кандидати за главен инспектор и за инспектори (чл. 44, ал.2-5 от ЗСВ). Фактът, че България беше в извънредно положение от 13.3.2020 г. до 13.5.2020 г. очевидно не е причина за липсата на проведен избор, тъй като ако бяха спазени сроковете в чл. 44, ал. 1 ЗСВ, новите главен инспектор и инспектори щяха да бъдат избрани още преди въвеждането на извънредното положение.

Неизпълнението на задължението за избор на нов състав на конституционен орган след изтичането на мандатите на съответните негови членове създава впечатление за подценяване значението на този държавен орган и влиза в сериозно противоречие с принципа за мандатност, предвиден в Конституцията и ЗСВ. Неслучайно отделните органи на власт имат различна продължителност на мандатите и различен момент на приключването им, за да се избегне възможността за надмощие на един държавен орган над друг. За да може обаче този защитен механизъм да действа

ефективно е необходимо попълването на състава на конституционните органи да става в рамките на предвидените срокове.

През 2006 година, преди приемането на България в Европейския съюз, беше създаден ИВСС с цел да осъществява автономна и компетентна външна инспекция на работата на съдиите, без да уязвява тяхната независимост.

Оттогава изминаха повече от тринайсет години. Предстоящият избор на нови главен инспектор и инспектори е подходящ повод за оценка на резултатите от работата на ИВСС.

Анализът на работата на ИВСС и наложителните бъдещи промени на законодателството относно структурата и дейността на този орган следва да се подчиняват на основния конституционен принцип в чл. 132а, ал. 6 Конституцията постановяващ, че инспекторатът проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции.

Безспорна е важноста на професионалните и нравствени качества на избраните инспектори. Ефективността и авторитетът на ИВСС ще зависи от почтеността, професионализма и отдадеността на неговите членове.

Считаме, че изборът на членовете на различните състави на ИВСС е непрозрачен, като за професионалната общност и гражданите остава тайна защо определен народен представител предлага кандидатурата на конкретен съдия за инспектор, как се е запознал с неговата работа и как е установил наличието на високи професионални и нравствени качества. Ако избраният за инспектор преди това е работил като съдия на окръжно ниво например, след избора му той повишава заплатата си значително (чл. 51 ЗСВ), а след промените в чл. 50, ал. 1 ЗСВ (ДВ, бр. 29 от 2019 г.), при изтичане на мандата му може да бъде „възстановен“ на длъжност с една степен по-висока от заеманата преди избора му за инспектор, което представлява заобикаляне на принципа за кариерно израстване на магистратите чрез конкурси. Предвидените по закон привилегии създават двойна политическа зависимост (на входа и на изхода на ИВСС) на поне една част от инспекторите, които преди започване на работа са били на по-ниски инстанционни нива в съдебната система, и които след приключване на мандата им в ИВСС няма да се пенсионират, а ще продължат да работят обратно като магистрати с възможност на по-висока по степен инстанция.

Политическото влияние над инспекторите чрез избора им от НС може да се ограничи като се предвиди възможност например Съдийската колегия и Прокурорската колегия на ВСС да номинират пред НС кандидатите за инспектори или това да се прави от общи събрания на съдии и прокурори. Друга възможност за ограничаване на политическото влияние е чрез определяне на определена квота от състава на ИВСС за президента, каквото право той им по отношение на много други държавни органи.

Считаме, че самият начин на конструиране на ИВСС създава проблем за независимостта на съдиите, тъй като съгласно действащото законодателство инспектор, който преди избирането му като такъв, е работил като прокурор или следовател, може да проверява дейността на съдия. Това противоречи и на духа на последните промени на Конституцията от 2015 г., съгласно които ВСС беше разделен на Съдийска и Прокурорска колегии, които имат компетентност да взимат решения относно кариерното развитие и дисциплинарните производства, първата само за съдиите, а втората само за прокурорите и следователите. Ето защо, за да се избегне, от една страна подкопаването на съдийската независимост, а от друга да се насърчи специализацията на инспекторите в тяхната контролна работа, предлагаме промяна в разпоредбата на чл. 42 от ЗСВ, съгласно която за инспектори, които ще проверяват съдилищата може да се избират единствено съдии, а за инспектори, които ще проверяват прокуратури и следствени служби може да се избират единствено прокурори и следователи.

Съгласно чл. 54, ал. 3 от ЗСВ Инспекторатът приема решения с мнозинство повече от половината от членовете си, което теоретично дава възможност оценката за качеството на работата на един съдия и за това дали той е извършил дисциплинарно нарушение, съответно да се инициира дисциплинарно производство срещу него, да бъде дадена от група инспектори, в които преобладават прокурори и следователи.

Друг проблем, на който искаме да обърнем внимание е припокриване на част от функциите на ИВСС и ВСС, което може ясно да се види при съпоставка на правомощията на двата органа – чл. 54 и чл. 30 ЗСВ и в частност относно предмета на водените от ИВСС проверки и предметния обхват на атестирането на магистратите от ВСС, очертани в чл. 54, ал. 1, т. 2, 3, 6 и 8 от ЗСВ и чл. 197, ал. 4 от ЗСВ. (В този смисъл е и Мнение на Венецианската комисия на Съвета на Европа за Закона за съдебната власт от 6/7 октомври 2017 г., стр. 14, пар. 62 и сл.)

Сериозен конституционен проблем е обстоятелството, че ИВСС има самостоятелна роля при вземане на решения отнасящи се до професионалната кариера на съдиите и образуването на дисциплинарни производства срещу тях – чл. 198, ал. 2, т. 3 от ЗСВ, въпреки че това е само от правомощията на двете колегии на ВСС (Мнение на Венецианската комисия на Съвета на Европа за Закона за съдебната власт от 06-07.10.2017, стр.14, пар.64). Считаме, че докладите на инспектората не бива да бъдат фактор при вземане на решения относно атестирането и повишението на съдиите, тъй като те не са били предмет на външна проверка от друг държавен орган, а единствено могат да бъдат оспорвани чрез възражение пред главния инспектор, а от друга страна работата на съдиите подлежи на инстанционен контрол.

Обръщаме внимание, че авторитетен орган като Венецианската комисия към Съвета на Европа отбелязва, че българските съдии са обект на многобройни механизми на контрол, които обаче не са добре разграничени. Затова тя препоръчва по-ясно разграничаване функциите и правомощията на ИВСС и ВСС, особено между инспекционни проверки и атестации. Считаме, че ЗСВ трябва да предвиди по-сигурни гаранции за предотвратяване на опасността от посягане на конституционните

правомоция на ВСС от страна на ИВСС. (Мнение на Венецианската комисия на Съвета на Европа за Закона за съдебната власт от 6/7 октомври 2017 г., стр. 15, пар. 66).

Считаме, че ИВСС не трябва да се превръща в допълнителен атестиращ съдиите орган, а неговите доклади от проверки не трябва да се разглеждат като критерии или индикатори за работата на съдията, защото те не могат да се обжалват, а ВСС не може да провери тяхното съдържание предварително, преди окончателното приключване на доклада. Докладите на ИВСС не трябва да имат предопределена окончателна сила и трябва да се четат критично от ВСС.

Налице са случаи, в които извънредните проверки на отделни съдии (не според предварителния план на ИВСС) предизвикани от жалби на физически или юридически лица представляват злоупотреба с право и създават опасност за натиск върху съдиите при решаването на делата им. (Мнение на ВК за ЗСВ 2017 г., стр. 15, пар. 68).

Убедени сме, че настоящото положение, при което правилата, по които инспекторите извършват проверки на съдии се определят от самия ИВСС не е най-правилното. Към настоящия момент ИВСС е приел Правилник за организацията на дейността си и за дейността на администрацията и на експертите и Вътрешните правила за извършване на проверки по глава девета, раздел I „б“ ЗСВ от екипи на Инспектората към Висшия съдебен съвет, които засягат атестирането на работата на съдиите, тяхната почтеност, наличие на конфликт на интереси и проверка на тяхното материално положение. Същите са приети на основание чл. 54, ал.1, т.10 и чл.55, ал.8 ЗСВ.

Съгласно принципа за независимостта на съда, чийто институционален гарант е ВСС, считаме че общите правила, уреждащи проверките на инспектората, трябва да бъдат приемани от ВСС, тъй като е налице безспорна институционална връзка между двата органа, а и разпоредбите на чл. 30, ал. 2, т.17 и т. 20 ЗСВ дават такива правомоция на Пленума на ВСС. Тези правила трябва да са публикувани и да предвиждат защитни гаранции срещу произволни, продължителни и повтарящи се проверки, насочени срещу съдиите, по един и същ въпрос.

Настояваме за обсъждане на поставените от нас проблеми, като заявяваме готовност за конструктивно участие в дебатите за промени на ЗСВ с оглед подобряване на дейността на ИВСС.

Настояваме Народното събрание да изпълни конституционно възложените му правомоция като стартира процедурата за избор на нови инспектори и главен инспектор на ИВСС.

21 юли 2020 г.

С уважение: Управителен съвет на

Съюза на съдиите в България